

Regeringen

Sammenhæng og balance

Frihed, fremtid og
muligheder i hele Danmark

Regeringens landdistriktsudspil

AUGUST 2024

“

Det kræver politisk handling, hvis landdistrikternes store potentiale skal indfries. Nogle steder skal Christiansborg træde mere frem. Andre steder skal Christiansborg træde tilbage og lade det frie initiativ få mere plads.

Forord

Livet på landet og livet i byen kan og skal ikke være ens. For mange er det hele grunden til at bosætte sig i landdistrikterne, at de adskiller sig fra storbyerne. Nærheden til naturen. Tætte fællesskaber. Civilsamfund og entreprenørskab. Muligheden for selv at sætte sit præg på lokalsamfundet. Det er nogle af de kvaliteter, som gør, at danskere i landdistrikterne scorer højest i målinger om livskvalitet og lykkefølelse.

Men livet i vores landdistrikter er også under forandring. Befolkningen bliver ældre. Unge flytter til de store byer. Og børnefamilier tøver med at bosætte sig, hvis skolen lukker, købmanden drejer nøglen om, eller der bliver for langt til uddannelse, arbejde og offentlig service.

Vi tror fuldt og fast på, at det er muligt at skabe et Danmark i bedre geografisk balance. Hvor det er muligt at leve, bo og uddanne sig i hele vores smukke land.

Men det kræver politisk handling, hvis landdistrikternes store potentiale skal indfries. Nogle steder skal Christiansborg træde mere frem. For eksempel kræver det investeringer, når vi insisterer på, at man skal kunne uddanne sig, også uden for de største byer.

For det skal være lettere at uddanne sig, lettere at transportere sig og lettere at bo og leve i landdistrikterne.

Andre steder skal Christiansborg træde tilbage og lade det frie initiativ få mere plads. For eksempel fjerne regler, der begrænser det lokale albuerum og gør det unødvendigt besværligt at skabe vækst og arbejdspladser i lokalsamfundet.

Regeringen og parterne i den grønne trepart har skabt grundlaget for en historisk stor omlægning af Danmarks arealer fra landbrugsproduktion til natur, skov og biodiversitet. Aftalen sætter retningen for et mere bæredygtigt, højteknologisk og arealeffektivt landbrug med konkurrencedygtighed og gode arbejdspladser i hele landet.

Samtidig er det afgørende at gøre det lettere at tiltrække private investeringer i udviklingen af vores landdistrikter. Når driftige iværksættere vil skabe et badehotel, lokale ildsjæle vil drive en lokal dagligvarebutik, eller en virksomhed vil etablere sig i vores landdistrikter, så skaber det udvikling, arbejdspladser og vækst. Engagerede borgere og private investeringer er den centrale motor for vækst og udvikling.

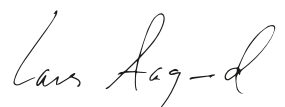
Morten Dahlin

Minister for byer og landdistrikter

Morten Bødskov

Erhvervsminister

Lars Aagaard

Klima-, energi- og forsyningsminister

Indhold

Introduktion	4
Fremtidens erhverv skaber vækst og liv i landdistrikterne	6
Nye muligheder for transport i landdistrikter	14
Øget tilgængelighed til uddannelse i hele landet	18
Lokal frihed og beslutningskraft er nøglen til udvikling	21

Introduktion

I mange landdistrikter skaber lokale ildsjæle, foreninger og erhvervsliv hver dag nye fælles løsninger på lokale udfordringer. Der er ofte kort fra ord til handling, når man har sammenhold, kender hinanden og ved, at man har brug for hinanden for at lykkes.

Det er ikke desto mindre en udfordring, når borgere i landdistrikterne oplever, at udviklingen går hen over hovedet på dem. Når fx tomme boliger, færre butikker, lukkede institutioner og fraflytning til byerne sætter levevilkårene i landdistrikterne under pres.

Regeringen ønsker et Danmark i bedre geografisk balance. Det er et centralt mål i en række af de politiske initiativer, som regeringen allerede har taget. Det gælder en øget prioritering af udkantsgymnasier, erhvervsuddannelser samt VUC, nye midler til landsbypulje og bredbåndspulje, højere befordringsfradrag i udkantskommuner og indførelse af "fuldt landevejsprincip", så det er billigere at sejle til og fra øsamfund. Regeringen har også aftalt at lempe skatten ved generationsskifte af virksomhed og at indføre en forbedret model for værdiansættelse, der skaber bedre rammevilkår for familieejede virksomheder, som bidrager med jobs, udvikling og liv til vores lokalsamfund. Derudover sætter iværksætteraftalen fokus på at styrke iværksætteri i hele landet. Målet om bedre geografisk balance indgår også i en række af regeringens nye og kommende initiativer fra regeringens turismestrategi til regeringens opfølgning på Sundhedsstrukturkommissionen.

Med udspillet "Sammenhæng og balance: Frihed, fremtid og muligheder i hele Danmark" fremlægger regeringen nu en række nye initiativer med særlig fokus på at styrke og frisætte landdistrikterne.

Udspillet er resultatet af en grundig og inddragende proces, hvor ministeren for byer og landdistrikter ved blandt andet borgermøder i hele Danmark har samlet inspiration til udspillet.

Det gennemgående ønske fra borgere, foreninger og lokale politikere har været, at løsningerne skal findes i fællesskab og skal bestå af både lokal virkekraft og solide nationale rammer. Samtidig står det klart, at der nogle steder er behov for målrettede indsatser for at muliggøre særlige lokale initiativer, større erhvervsprojekter eller offentlige tilbud, som ikke kan realiseres inden for de nuværende rammer.

Udspillet indeholder derfor både generelle tiltag til at skabe bedre vilkår for landdistrikterne og målrettede geografiske tiltag, som kan bidrage til at løfte hele lokalområdet.

Målet er ikke at gøre livet på landet og livet i byen ens. Målet er at skabe rammerne for, at det fortsat er attraktivt at bosætte sig i landdistrikterne. At der skabes nye jobmuligheder. At der findes nye løsninger på privat og kollektiv transport. At unge har bedre adgang til at uddanne sig. At borgere og virksomheder lettere kan tilpasse deres bolig og udvikle deres virksomhed, uden at unødvendige regler skal spænde ben.

“

Målet er, at det fortsat er attraktivt at bosætte sig i landdistrikterne.

- At der skabes nye jobmuligheder.
- At der findes nye løsninger på privat og kollektiv transport.
- At unge har bedre adgang til at uddanne sig.
- At borgere og virksomheder lettere kan tilpasse deres bolig og udvikle deres virksomhed, uden at unødvendige regler skal spænde ben.

Fremtidens erhverv skaber vækst og liv i landdistrikterne

“

I mange lokalsamfund er det løft, som turismen i perioder giver, med til at gøre forskellen på, om den lokale baker, den lokale købmand og resten af det lokale butiksmiljø kan fungere og løbe rundt hele året.

Selv om beskæftigelsen i dag er historisk høj, og mange landdistrikter oplever en lav ledighed, så er det vigtigt for bosætningen i landdistrikterne, at der skabes de bedste forudsætninger for nye job i de kommende år. Gode muligheder for beskæftigelse er med til at fastholde et indbyggertal, som understøtter forandring, liv og fællesskaber i landdistrikterne.

Og fundamentet er til stede. For dansk turisme og de danske produktionserhverv oplever i disse år en betydelig fremgang og er centrale drivkræfter for erhvervsudviklingen i landdistrikterne.

Allerede i dag bidrager turismen med mere end 10% af beskæftigelsen i en række landdistriktskommuner, og når dansk turisme i disse år går fra rekord til rekord, er det en vigtig vækstmotor for mange af vores landdistrikter. Det ses tydeligt på tallene. I 2023 skabte turismen en omsætning i hele Danmark på 164 mia. kr., hvoraf kyst- og naturturismen stod for over halvdelen med 88,2 mia. kr. Turismen skaber liv, udvikling og lokale arbejdspladser i forskellige brancher, ikke mindst i kommuner længere væk fra de større byer. Og i mange lokalsamfund er det løft, som turismen i perioder giver, med til at gøre forskellen på, om den lokale bager, den lokale købmand og resten af det lokale butiksmiljø kan fungere og løbe rundt hele året.

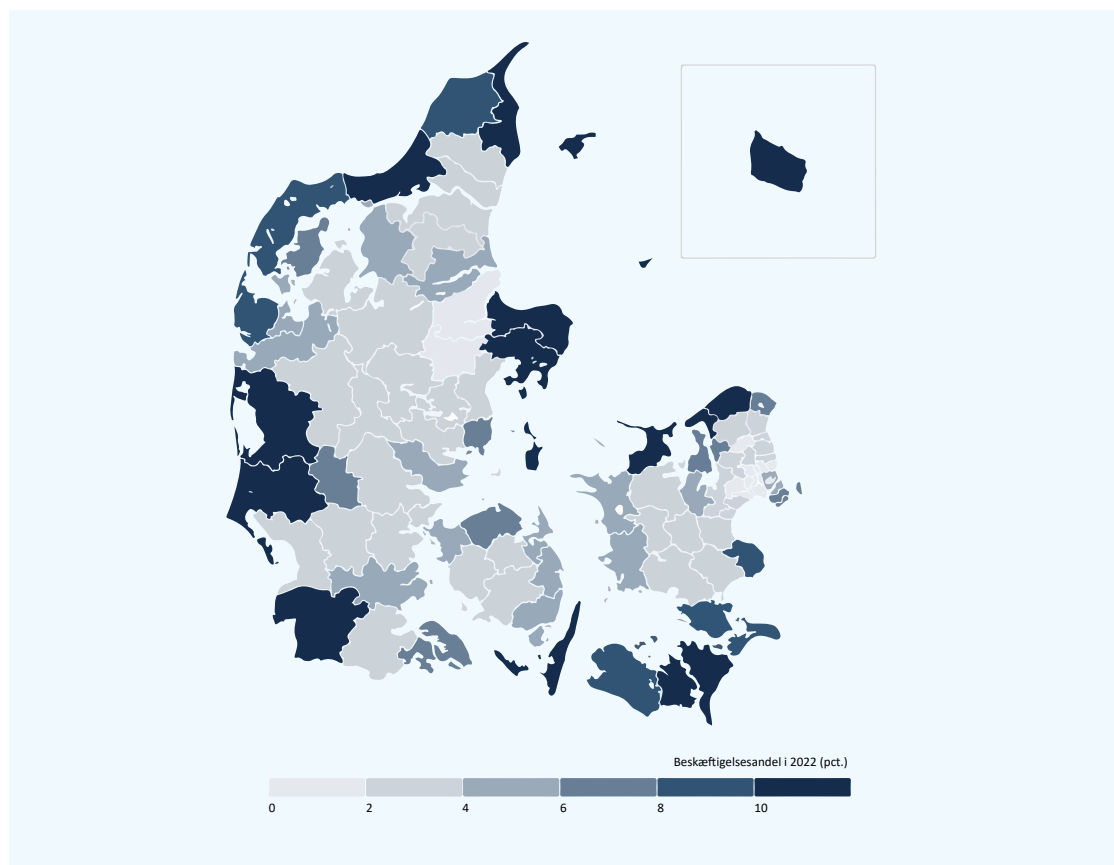
Samtidig oplever Danmark en kraftig stigning i industriproduktionen i disse år sammenlignet med andre europæiske lande. Produktionsvirksomheder spiller en væsentlig rolle for vækst, arbejdspladser og bosætning i Danmark, herunder ikke mindst i landdistrikterne, hvor ca. hver femte arbejdsplads er på en produktionsvirksomhed, og hvor industrien er en af de største brancher. En del af fremgangen skyldes lægemiddelindustrien, der har mere end fordoblet produktionen og haft særdeles positiv indvirkning på økonomien. Life science er i dag et af Danmarks største eksporterhverv. Eksporten er steget fra 65 mia. kr. i 2010 til hele 174 mia. kr. i 2023, og i 2023 udgjorde eksporten fra life science-industrien knap 20 pct. af Danmarks samlede vareeksport. Derfor er rammerne for og fortsat udvikling af de danske produktionsvirksomheder, herunder life science-industrien, afgørende for vækst og udvikling i landdistrikterne.

Der ligger altså et stort potentiale for både Danmark som helhed og især for de danske landdistrikter, hvis vi lykkes med at styrke turismen og gøre det næste årti til produktionsdanmarks årti. Regeringen vil sætte ind med en række konkrete tiltag, der samlet set skal sørge for, at vores turisme-erhverv og vores produktionsindustri har de bedste forudsætninger for fortsat at skabe erhvervsudvikling i hele Danmark.

Turismeskabt beskæftigelse som andel af samlet beskæftigelse i 2021 fordelt på kommuner

Kilde: Erhvervsministeriet

Attraktive og konkurrencedygtige rammevilkår skal skabe liv og vækst i landdistrikterne

Behovet for attraktive og konkurrencedygtige vilkår skyldes ikke mindst, at både turismeerhvervet og produktionsvirksomhederne står over for hård international konkurrence. Skal Danmark også i fremtiden stå stærkt i den tiltagende konkurrence, kræver det, at nuværende udfordringer adresseres.

Regeringen vil derfor præsentere en ny national turismestrategi, der sætter retningen for dansk turisme og understøtter bæredygtig turismevekst i hele landet frem mod 2030. Med landdistriktsudspillet vil regeringen desuden tage en række konkrete skridt, der gennem øgede muligheder og frihed for kommunerne og private aktører skal bidrage til at styrke turismen i landdistrikterne.

Kyst- og naturturismen tegner sig for syv ud af ti ferieovernatninger i Danmark og spiller dermed en afgørende rolle for dansk turisme. Regeringen ønsker derfor at styrke rammerne for kyst- og naturturismen både i og uden for højsæsonen. Erfaringen fra forsøgsordningen for kyst- og naturturisme viser, at det kan gøres med stor respekt for de

landskabelige værdier langs Danmarks kyster. Under ordningen har der foreløbig været udbudt ti forsøgstilladelser, som giver kommunerne mulighed for at realisere innovative og miljømæssigt bæredygtige projekter med et væsentligt turismpotentiale. Projekterne skal bl.a. indpasses arkitektonisk og opføres under særlig hensyntagen til den omkringliggende natur og landskabet. Der er gode erfaringer med de første projekter, der er godkendt.

Eksempelvis er antallet af overnattende gæster i Ringkøbing-Skjern Kommune steget væsentligt efter etableringen af et projekt under ordningen i Søndervig. Ifølge Visit Vesterhavet har de øgede turistovernatninger i kommunen skabt over 100 nye arbejdspladser.

Besøgscenter Stevns Klint Experience

Et godt eksempel på, hvordan forsøgsordningen for kyst- og naturturisme kan skabe vækst og udvikling i dansk turisme i balance med naturen og dens omgivelser, er Stevns Klint Experience.

Stevns Kommune fik i 2015 en forsøgstilladelse til at bygge et nyt besøgscenter ved Stevns Klint (UNESCO Verdensarv) til formidlingen af verdensarven i Boesdal Kalkbrud. Forsøgsprojektet omfattede bl.a. etableringen af besøgscenteret på kanten af Boesdal Kalkbrud med parkering, bro, ankomststi og legeplads i Boesdal. I 2022 blev besøgscenteret indviet af H.M. Dronning Margrethe. I 2023 lagde ca.

43.000 gæster vejen forbi Stevns Klint Experience, og Stevns Kommune har siden 2013 øget antallet af besøgende ved Stevns Klint med 150 %.

Initiativet har skabt aktivitet i hele lokalområdet. For eksempel har Rødvig Badehotel oplevet forøget omsætning og har fået international omtale i bl.a. New York Times.

Stevns Klint Experience er ét ud af foreløbig fire forsøgsprojekter, der er godkendt som led i forsøgsordningen for kyst- og naturturisme i 2015.

Eksempel på forsøgsordningen for kyst- og naturturisme: Stevns Klint Experience

Forsøgsordningen giver på udvalgte steder i Danmark mulighed for at opføre for eksempel nye ferie- og fritidsanlæg med kystnær beliggenhed i forbindelse med eksisterende bysamfund eller større ferie- og fritidsbebyggelser.

Men regeringen ønsker også generelt at gøre det nemmere for kommunerne at udnytte overflødiggjorte bygninger til bl.a. turismeformål. For det giver ikke mening, at der står bygninger tomme, som ikke må bruges til nye projekter, fordi love og regler spænder ben for idekraft og udvikling.

Regeringen ønsker samtidig at give bedre mulighed for at etablere og udvide produktion i Danmark. Alt sammen for at skabe bedste forudsætninger for at fastholde og tiltrække produktionsvirksomheder i den tiltagende internationale konkurrence. Det skal være nemmere at etablere produktionsfaciliteter i Danmark, og de mange byrder skal afløses af attraktive og konkurrencedygtige rammevilkår. På den måde kan Danmark rykke en vægtklasse op inden for en række sektorer, herunder lægemiddelindustrien, og samtidig fastholde og tiltrække produktionsvirksomheder til gavn for Danmark og ikke mindst landdistrikterne.

Regeringen vil

- Udbyde yderligere 10 forsøgstilladelser til konkrete projekter inden for kyst- og naturturisme.
- Stille sig positivt over for Lolland Kommunes ønske om et ambitiøst turismeprojekt på det strandareal vest for Rødbyhavn (Forlandet), som skabes med sand fra Femernbyggeriet, og som med tiltrækning af private investeringer potentielt kan rumme både naturrum og bebyggelse på et areal, som er dobbelt så stort som Amager Strandpark.
- Give nye muligheder for at genanvende, ombygge og foretage mindre udvidelser af overflødiggjorte bygninger til bl.a. turismeformål.
- Give mulighed for udlæg af 2.500 nye sommerhusgrunde i kystnærhedszonen uden for fareområder på baggrund af ansøgninger fra kommunerne.
- Give nye muligheder for, at kommunerne kan tillade etablering af glamping i det åbne land og campingpladsdrevne stellpladser til autocampere, samt nedsætte en tværministeriel arbejdsgruppe for at se nærmere på og drøfte reglerne på campingområdet med campingbranchen, herunder i forhold til branchens udviklingsmuligheder og -behov.
- Præsentere en ny national turismestrategi, der bl.a. skal udmønte de 4x25 mio. kr., der blev afsat til turismeområdet med finansloven for 2024.
- Præsentere en ny strategi for life science frem mod 2030, der bl.a. skal gøre det nemmere for virksomhederne at etablere produktionsarbejdspladser i hele landet.
- Fremlægge forslag til at gøre det hurtigere og mere smidigt at få de relevante tilladelser til at etablere produktionsfaciliteter i Danmark. Herunder vil regeringen tage initiativ til at muliggøre store erhvervsinvesteringer ved at ændre reglerne, så det bliver lettere at etablere industrivirksomheder i vores landdistrikter.

Grøn omstilling og butiksliv

Landdistriktskommunerne bidrager mest, når det kommer til produktion af vedvarende energi (VE) i Danmark. Den indsats skal værdsættes, for landdistrikternes opstilling af solceller og vindmøller er afgørende for Danmarks ambitiøse mål for den grønne omstilling.

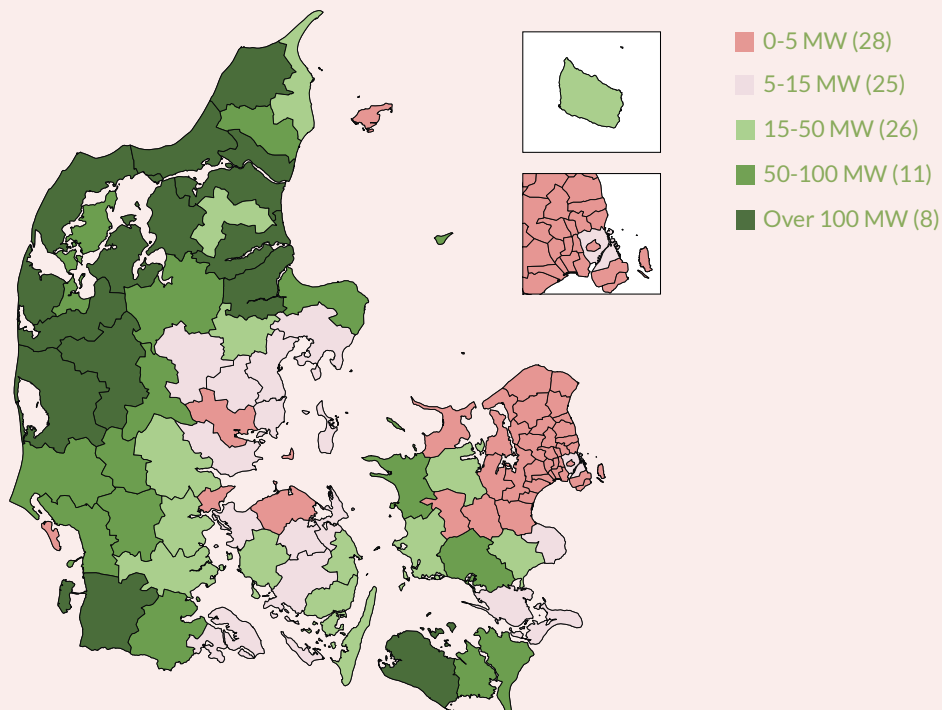
Regeringen ønsker, at de kommuner og lokalsamfund, som går forrest i den grønne omstilling, får en større økonomisk gevinst, når de tager det grønne ansvar med opstilling af solceller og vindmøller. Det er i hele Danmarks interesse, at de områder af

landet, der forbruger den grønne energi, understøtter de områder, der producerer den.

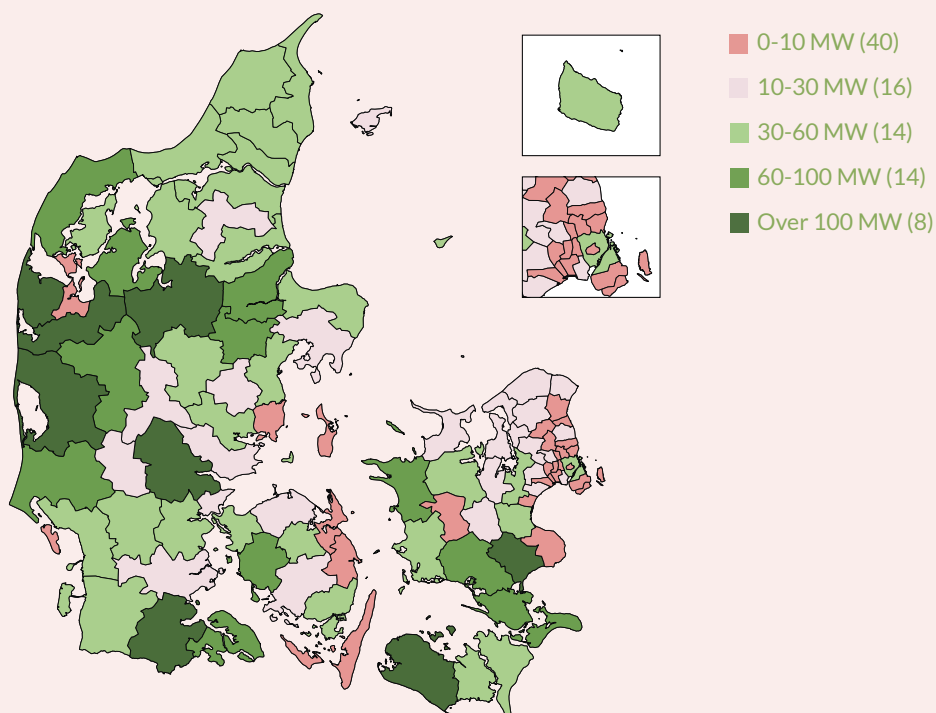
Samtidig kan VE-anlæg bidrage til at skabe arbejdspladser i landdistrikterne både i anlægs- og driftsfasen. Der er desuden bred tilslutning i Folketinget til, at nye energiparker med mulighed for at etablere PtX-anlæg og erhverv i tilknytning til VE-anlæg kan blive lokale grønne kraftcentre og bidrage til erhvervsudvikling, flere grønne arbejdspladser og udviklingsperspektiver i de lokalsamfund og kommuner, hvor energiparkerne opstilles.

Geografisk fordeling af den samlede opførte kapacitet af sol- og vindanlæg, pr. 2022

Opført solkapacitet

Opført vindkapacitet

Solceller og landvindmøller har forskellige produktionsprofiler. Det fremgår af Energistyrelsens teknologikatalog (2020-tal), at det kan antages, at landvindmøller producerer omkring 3.400 fuldlasttimer (MWh/MW), mens solcelleanlæg på en mark producerer omkring 1.350 fuldlasttimer (MWh/MW).

Kilde: Energistyrelsen, Stamdataregister.

Private investeringer og lokalt initiativ skal være en drivende kraft i vores landdistrikter. For at lykkes med at skabe mere vækst, arbejdspladser og bosætning er det afgørende at fokusere på det, som skaber de bedste forudsætninger for vækst og vel-fungerende lokalsamfund i landdistrikterne.

Med landdistriktsudspillet ønsker regeringen derfor også at styrke og justere rammerne for det eksisterende erhvervsliv i landdistrikterne.

Det gælder både for erhvervsudvikling i nogle kystbyer, hvor by og havn ligger et stykke fra hinanden, og det gælder for fødevareproduktionen på landet, hvor der er behov for at se på muligheden for at placere visse produktionsanlæg i landzone, fx ormefarme.

I mange mindre landsbyer og lokalsamfund er den lokale dagligvarebutik og detailhandel en livsnerve

for landdistrikternes udvikling, der skaber vækst, liv og bosætning. Fra 2017 til 2023 har hver 10. dagligvarebutik i kommuner uden for de store byer drejet nøglen om. Men der findes en lang række eksempler på, at lokalsamfund gennem borgerdrevne initiativer har bevaret den lokale dagligvarebutik med succes. Regeringen ønsker fortsat at understøtte borgerdrevne dagligvarebutikker, fordi vi kan se, at det virker og bidrager til at fastholde liv og fællesskab i lokalsamfundene.

Beskæftigelsen i landdistrikterne skal ikke skabes af statslige arbejdspladser, men af bæredygtig vækst og beskæftigelse. Men samtidig er det vigtigt, at der er statslige arbejdspladser i alle landsdele. For staten er til for hele Danmark.

I mange mindre landsbyer og lokalsamfund er den lokale dagligvarebutik og detailhandel en livsnerve for landdistrikternes udvikling, der skaber vækst, liv og bosætning.

Regeringen vil

- Målrette 200 mio. kr. i tilskud til de kommuner, der bidrager mest med udbygning af vedvarende energi på land.
- Give et løft på 10 mio. kr. i 2024 til at udnytte de erhvervsmæssige muligheder forbundet med Energijø Bornholm og understøtte Bornholm som knudepunkt for udvikling, test og demonstration af grøn energi.
- Åbne for en ny ansøgningsrunde for kommuner, der ønsker at ophæve strandbeskyttelseslinjen på arealer mellem havn og by.
- Give nye muligheder for fødevareproduktion ved at afdække mulighederne for produktionsanlæg til fx insekter og akvakultur i landzonen.
- Videreføre puljen til borgerdrevne dagligvarebutikker med 6,6 mio. kr. årligt i 2025-27.
- Følge aktivt op på regeringsgrundlægets målsætning om, at nye og væsentlige udvidelser af statslige institutioner som udgangspunkt placeres uden for de største byer.

Nye muligheder for transport i landdistrikter

“

Det er et vilkår, at der er længere mellem husene på landet. Derfor er transportmuligheder en afgørende del af det gode liv på landet. Det gælder ikke mindst for unge under uddannelse eller med lærepladser langt fra hjemmet.

Det er et vilkår, at der er længere mellem husene på landet. Derfor er transportmuligheder en afgørende del af det gode liv på landet. Det gælder ikke mindst for unge under uddannelse eller med lærepladser langt fra hjemmet.

Regeringen har særligt fokus på unges mulighed for at passe studier og læreplads i landdistrikterne. Mange unge i landdistrikterne foretrækker at blive boende i deres lokalsamfund, samtidig med at de passer et studie i en større by. Det ønsker regeringen at understøtte.

Regeringen vil også mere generelt åbne for nytænkning og lokale løsninger, når det kommer til at løse det bredere behov for transport i landdistrikterne.

Ekspertudvalget om kollektiv mobilitet i hele Danmark kom i maj 2024 med deres første delafrapportering og lavede blandt andet en kortlægning af rejsemønstrene på tværs af land- og byområder. Analysen viser, at der er behov for at tænke nyt i forhold til, hvordan man løser transportopgaven i de forskellige egne af landet.

For det kan være mere økonomisk udfordrende at opretholde busdrift på landet end i de større byer, da der i landdistrikterne er færre passagerer og længere mellem destinationerne. Manglende billetindtægter, og særligt de stigende brændstofpriser, har nogle steder ført til besparelser på lokale busruter, og nogle steder i landdistrikterne er der blevet længere mellem busafgangene.

En af ekspertudvalgets foreløbige ideer til mere fleksible transportløsninger er behovsstyrede løsninger, fx bus-på-bestilling. En anden foreløbig ide at skabe bedre rammer for borgerdrevne løsninger, fx frivilligbusser.

Regeringen ser frem til Ekspertudvalgets endelige afrapportering. Regeringen ønsker dog allerede nu at prioritere midler til at afprøve nogle af udvalgets ideer yderligere.

Eksempel på bus-på-bestilling: Forsøg med nærbus i Haslev

Kilde: Movia

Et godt eksempel på en innovativ behovsstyret transportløsning er et pilotprojekt i Haslev og omegn, som Movia gennemfører i 2024-2025. Nærbusprojektet erstatter visse eksisterende buslinjer med en nærbus, der tilpasser ruter og tider til passagerens behov. Ved hjælp af nærbus-appen bliver passageren vist det nærmeste busstoppested

og kan angive, hvor man vil rejse hen. Nærbus henter og kører derefter passageren til det stop, der er tættest på destinationen på kryds og tværs af alle stoppesteder inden for området.

Regeringen vil

- Bevilge 50 mio. kr. til en ordning, hvor borgere kan bestille transport med bus mellem udvalgte busstoppesteder, direkte via telefon eller app.
 - Etablere en pulje på 20 mio. kr. til støtte til flere frivilligbusser, fx minibusser, der stilles til rådighed for lokalsamfund.
 - Give 17-årige med kørekort mulighed for inden for nærmere rammer at køre uden ledsager i et afgrænset tidsrum, så unge får mulighed for at transportere sig til og fra fx arbejde, læreplads, skole eller
- fritidsaktiviteter fra kl. 5 til kl. 20. Samtidig nedsættes promillegrænsen til en de facto nultolerance for alle danskere i de første tre år efter erhvervelse af kørekort første gang.
- Indføre befodringsfradrag til studerende og elever bosat i de 25 yderkommuner fra 2026.

Eksempel: Befodringsfradrag til studerende og elever i landdistrikter

Regeringens forslag til befodringsfradrag til studerende og elever i yderkommuner vil have væsentlig betydning for studerende og elever i landdistrikter. Tabel 1 viser den skattebesparelse, som en ingeniørstuderende og en bygningskonstruktørstuderende

med bopæl i hhv. Tønder og Jammerbugt kommuner kan forvente, hvis deres transport til og fra uddannelsesstedet omfattes af befodringsfradraget.

Tabel 1

Eksempler på befodringsfradrag til uddannelsessteder

Uddannelse	Ingeniør	Bygningskonstruktør
Bopælskommune	Tønder	Jammerbugt
Bopælsstatus	Udeboende	Udeboende
Uddannelsessted	Esbjerg	Aalborg
Km pr. dag (tur/retur)	160 km	110 km
Kørselsdage om året	110 dage	110 dage
Personlig indkomst (SU og evt. løn)	82.000 kr. årligt	188.000 kr. årligt
Reduceret skattebetaling	12.000 kr. årligt	10.000 kr. årligt

Kilde: Skatteministeriet.

Øget tilgængelighed til uddannelse i hele landet

“

En lukket skole kan sende et lokalområde ind i en negativ spiral med fraflytning og faldende huspriser.

Skolen er omdrejningspunktet for mange lokalsamfund i landdistrikterne. Med aftalen om folkeskolens kvalitetsprogram fra foråret 2024 har et bredt flertal i Folketinget skruet markant ned for styringen af folkeskolen til fordel for mere frihed til at indrette skolen efter lokale ønsker og behov. Det skal styrke det lokale initiativ og engagement i folkeskolen – og dermed muligheden for at bevare de mindre skoler i lokalsamfundet.

Regeringen har samtidig fokus på, at andelen af folkeskoleelever i 9. klasse, der ikke består både dansk og matematik, er steget i 2023 sammenlignet med årene før coronakrisen. Og ikke mindst fokus på, at der er store geografiske forskelle. Især i sønderjyske og vest- og sydsjællandske kommuner er der flere elever end tidligere, der går ud af folkeskolen uden at bestå både dansk og matematik. Regeringen ønsker derfor at understøtte efteruddannelse af flere læse- og matematikvejledere for blandt andet at løfte det faglige niveau blandt eleverne i de kommuner, som har de største udfordringer.

En lukket skole kan sende et lokalområde ind i en negativ spiral med fraflytning og faldende huspriser. Med aftalen om kommunernes økonomi for 2025 mellem regeringen og KL er der givet et væsentligt løft af servicerammen. Det understøtter kommunernes muligheder for at prioritere og investere i den borgernære velfærd, fx de mindre skoler i lokalsamfundene.

I mange landdistrikter er frie grundskoler også vigtige for lokalsamfundet og understøtter, at forældre kan vælge et lokalt grundskoletilbud til deres børn. Ligeledes tilbyder frie fagskoler et kostskoleår, hvor de unge kan prøve kræfter med praktisk og erhvervsrettet undervisning i tæt samarbejde med lokalsamfundet i flere af Danmarks landdistrikter.

For at understøtte et attraktivt skoletilbud i de mindre lokalsamfund ønsker regeringen at give en ekstra økonomisk håndsrækning til landkommuner med mindre folkeskoler samt til mindre, frie grundskoler og frie fagskoler i landkommunerne.

Adgangen til gode ungdomsuddannelser er også vigtig for mange familier og unge i landdistrikterne. Regeringen ønsker at sikre, at elever i hele landet har adgang til en bred vifte af økonomisk bæredygtige ungdomsuddannelser af høj kvalitet. Regeringen vil derfor gennemføre en justering af taxameter- og tilskudssystemet for ungdomsuddannelserne, som blandt andet tilgodeser udbuddet af ungdomsuddannelser i landdistrikterne.

Adgangen til videregående uddannelser har også betydning for, hvor de færdiguddannede vælger at bosætte sig. Derfor er der grund til at have fokus på udbuddet af uddannelsespladser i områder af landet, hvor der er mangel på visse professioner.

For eksempel er lægedækningen på sygehusene, i almen praksis og i psykiatrien kritisk i den sydjyske del af region Syddanmark. Derfor ønsker regeringen at oprette yderligere 20 studiepladser på kandidatuddannelsen i medicin på Syddansk Universitet i Esbjerg, hvor det første hold studerende påbegyndte den nyoprettede kandidatuddannelse i 2022. Regeringen vil samtidig iværksætte en afdækning af muligheden for også at åbne en bacheloruuddannelse i medicin på Syddansk Universitet i Esbjerg. Regeringen ønsker desuden at sikre, at læreruddannelsen i Skive, som ellers stod til at lukke, kan opretholdes.

Regeringen vil

- Etablere en pulje på i alt 40 mio. kr. i 2024 og 2025, som har til formål at understøtte mindre folkeskoler, frie grundskoler og frie fagskoler beliggende i en landkommune. Puljen kan fx anvendes til aktiviteter på skolen eller i undervisningssammenhæng, indkøb af læremidler mv. og materialer til brug i undervisningen eller til energibesparende foranstaltninger på skolerne.
- Etablere en pulje på i alt 39,9 mio. kr. i 2025-2027 til efteruddannelse af flere læse- og matematikvejledere i kommuner med de største udfordringer i forhold til elevernes faglige niveau i dansk og matematik. Midlerne fordeles til de 20 kommuner, der har den højeste andel af elever i folkeskolen, som ikke består dansk og matematik ved folkeskolens afgangseksamen.
- Justere taxameter- og tilskudssystemet for ungdomsuddannelser for at tilgodese ungdomsuddannelsestilbud i landdistrikter.
- Yde tilskud til oprettelse af 20 ekstra pladser på kandidatuddannelsen i medicin ved Syddansk Universitet i Esbjerg.
- Yde tilskud til at opretholde læreruddannelsen i Skive på VIA University College i 2024-2027.

Lokal frihed og beslutningskraft er nøglen til udvikling

“

Regeringen ønsker at forenkle og løsne en række snærende regler, så livet og det lokale initiativ i landdistrikterne og på øerne ikke bremses af unødvendigt bureaukrati og firkantede paragraffer for lokal planlægning og udvikling.

Danmark er et smukt land, hvor vi med rette kan være stolte af vores naturskønne landskaber og vores åbne kyststrækninger. Naturen, kysten, de smukke landskaber og den tydelige forskel mellem by og land er en del af det, der gør det særligt at bo i landdistrikterne. De værdier skal vi fortsat beskytte og passe på, både i lovgivning og i praksis. Og ikke kun af hensyn til beboerne i landdistrikterne, men for alle danskeres og kommende generationers skyld.

Men i nogle tilfælde har vi skabt så komplekse regler for fx landzonetilladelser, dispensationer og brug af eksisterende bygninger, at de spænder ben for gode og fornuftige løsninger og skaber unødvendig frustration for både myndigheder og borgere.

Regeringen ønsker at forenkle og løsne en række snærende regler, så livet og det lokale initiativ i landdistrikterne og på øerne ikke bremses af unødvendigt bureaukrati og firkantede paragraffer for lokal planlægning og udvikling. Der er med andre

ord brug for mere lokalt albuenum og mindre styring fra Christiansborg.

Derfor har flere af initiativerne i udspillet fokus på nye muligheder for udvikling i kystnærhedszonen, udvikling af eksisterende landsbyer og brug af eksisterende bygninger til boliger og andre formål, så bygningerne ikke står ubenyttede, tomme og misligholdt.

Eksempel på Vinterbadning i og uden for de større byer.

Vinterbadning er blevet meget populært i hele Danmark. I mange byer med adgang til vandet er der i dag etableret vinterbadningsfaciliteter, som benyttes i stort omfang.

Men for små vinterbadeforeninger i landdistrikterne, som ønsker at etablere for eksempel en sauna, opleves blandt andet kravet om en vedtaget lokalplan som en tidskrævende proces, som ikke står mål med anlæggets størrelse. Borgere i

landdistrikter har derfor i mindre omfang adgang til samme slags vinterbadningsfaciliteter som i byerne. Denne forskelsbehandling ønsker regeringen at gøre op med.

Særligt for Danmarks små og mellemstore øer gælder det, at der er behov for at se med nye øjne på reglerne for kystnærhedszonen, der dækker arealet uden for byområderne op til ca. 3 km fra kysten. Det skyldes, at mange øers areal næsten udelukkende består af kystnærhedszone, hvilket begrænser lokalsamfundets udviklingsmuligheder væsentligt.

Samtidig har de seneste års ekstreme vejr og alvorlige stormfloder vist, at Danmark som samfund skal indstille sig på en langt mere bevidst og tilbageholdende tilgang til placering af værdier og bebyggelser i lavtliggende områder truet af oversvømmelse og erosion.

Regeringen ønsker derfor på den ene side at give visse nye muligheder for planlægning og brug af bygninger i kystnære arealer, hvor det er forsvarligt.

Omvendt vil regeringen afskære kommunernes mulighed for at planlægge for ny byzone og nye sommerhusområder samt bygge sommerhuse i områder, der er i fare for oversvømmelse, medmindre der først etableres værn til at beskytte områderne mod klimaforandringerne. Det skal ikke kun beskytte den enkelte investering, men også tage højde for sund økonomisk fornuft for lokalsamfundet.

Regeringen vil drøfte de enkelte initiativer med Folketingets partier i de relevante aftalekredse.

Regeringen vil

- Forenkle planlovens regler, så det også i kystnærhedszonen bliver muligt at tage overflødiggjorte bygninger i brug til bolig, fritidsformål og erhverv m.v. samt gøre det muligt at ombygge bygningerne i større omfang end i dag uden en landzonetilladelse. Muligheden gælder ikke inden for strandbeskyttelseslinjen, dvs. inden for de første 300 m fra kysten.
- Gøre det lettere at etablere vinterbadningsfaciliteter ved kysten og langs søer og åer.
- Løsne reglerne for de 27 små øer, de 14 små og mellemstore bro- og landfaste øer og de fem mellemstore øer med kommunestatus ved at fjerne kravet om særlig planlægningsmæssig eller funktionel begrundelse for kystnær lokalisering ved planlægning for anlæg i kystnærhedszonen uden for strandbeskyttelseslinjen på disse øer.
- Gøre det muligt på de 27 små øer at få tilladelse til indretning af erhverv, turismevirksomhed eller én bolig i en overflødiggjort bygning i den udvidede strandbeskyttelseslinje 100-300 m fra kysten ved ansøgning om godkendelse af en ø-udviklingsplan.
- Gøre det muligt for kystkommuner at byudvikle foran eksisterende by ned mod kysten, hvor dette sker som en symmetrisk afrunding af byens form.
- Gøre det nemmere for kommuner at understøtte den strategiske planlægning for levedygtige landsbyer ved at tillade nye boliger og erhverv på afgrænsede arealer i tilknytning til eksisterende landsbyer efter en konkret vurdering.
- Gøre det muligt at opdele stuehuse på landbrugsejendomme i 2-familieslejligheder og/eller dobbelthuse i ejerlejligheder.
- Igangsætte et tværministerielt arbejde for at afsøge mulighederne for at tillade opførelse af enkelte boliger i det åbne land som erstatning for boliger, der nedrives.
- Gøre det muligt for kommunerne at tillade visse mindre indretninger på og ved bade- og bådebroer til personer med handicap.
- Skærpe planlovens regler om klimatilpasning for at forebygge, at væsentlige værdier ødelægges af oversvømmelse eller erosion.

Et sammenhængende Danmark

“

Livet i Danmark leves på mange forskellige måder. Vores hverdag spænder lige fra livet på landet, i landsbyer og købstæder til livet i de store byer. Det er et særkende og en kvalitet ved Danmark og danskerne, at vi er forbundet på tværs af landet, selvom vores hverdag og liv kan være meget forskelligt. Men derfor skal vi alligevel passe på, at balancerne og forskellene ikke bliver for store. Der skal være muligheder for udvikling for alle. Den balance arbejder regeringen politisk for at sikre. For den er afgørende for et sammenhængende Danmark til gavn for os alle.

Morten Dahlin
Minister for byer og landdistrikter

Regeringens landdistriktsudspil
Sammenhæng og balance:
Frihed, fremtid og muligheder i hele Danmark

August 2024

By-, Land- og Kirkeministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K

Tlf. : +45 3392 3390
E-mail: km@km.dk

ISBN 978-87-996174-4-9 (trykt version)
ISBN 978-87-996174-5-6 (digital version)
2024/23:07

Publikationen kan hentes på
www.regeringen.dk

Fotokreditering;
Side 12: Foto: Mille Holst, Sjællandske Medier

By-, Land- og Kirkeministeriet

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K

Tlf. : +45 33 92 33 90
E-mail: km@km.dk